barbora šťastná

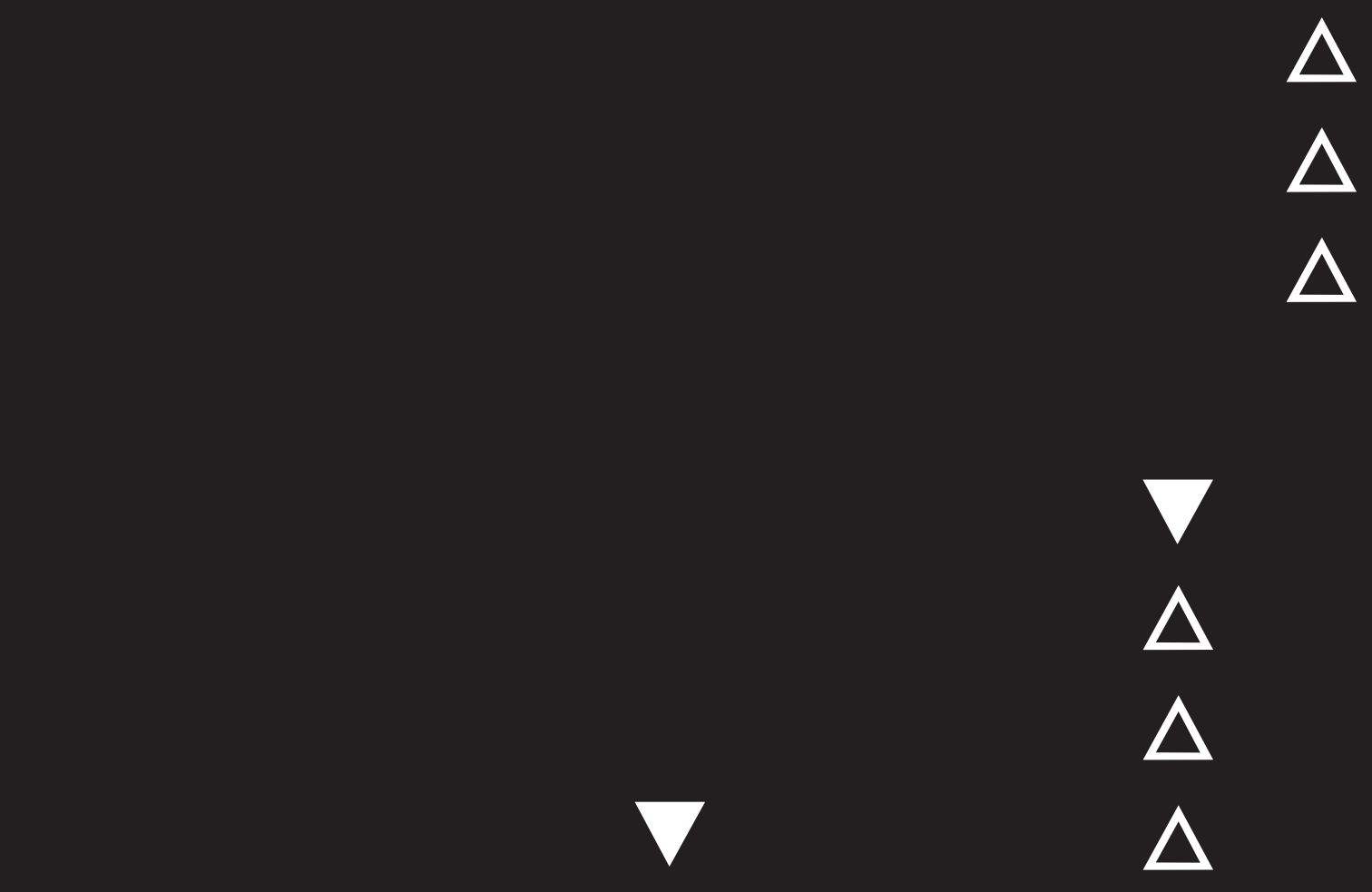
Povídky o jinakosti
podle skutečných
příběhů Paměti národa

EXOTI

ARGO / POST BELLUM

argo
post bellum

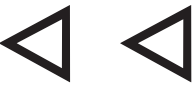

EXOTI

barbora šťastná

EXOTI

Povídky o jinakosti podle skutečných příběhů Paměti národa

argo
post bellum

Barbora Šťastná

EXOTI

Povídky o jinakosti podle skutečných příběhů Paměti národa

Obálka, grafická úprava a sazba Daniela Danielová.
Odpovědná redaktorka Ivana Tomková.
Jazykový redaktor Jakub Fráňa.
Korektury Dorota Müllerová.
Technická redaktorka Saša Švolíková.
Příprava elektronických formátů Kosmas.
Roku 2026 e-knihu v koedici vydalo Post Bellum, www.postbellum.cz,
a nakladatelství Argo, Milíčova 13, 130 00 Praha 3,
www.argo.cz, jako svou 6 087. publikaci.
Elektronické vydání první.

ISBN 978-80-257-4955-5 (váz.)
ISBN 978-80-257-4985-2 (e-kniha)

Copyright © Barbora Šťastná, 2026
© Argo & Post Bellum, 2026

Naše knihy distribuuje knižní velkoobchod Kosmas.
Sklad: Za Halami 877, 252 62 Horoměřice
Tel.: 226 519 383, fax: 226 519 387
E-mail: odbyt@kosmas.cz
www.firma.kosmas.cz

Knihy je možno pohodlně zakoupit v přátelském internetovém knihkupectví
www.kosmas.cz

TÓNY NA DOTEK

Nad setmělým sálem se rozsvítil lustr a dívky ve cvičebních dresech a sukýnkách se rozběhly po parketu. Ola měla i pravé baletní piškoty, které jí umožňovaly zaznamenat každé zachvění podlahy a zavazovaly se kolem kotníků lesklými saténovými stuhami. Někdy se tajně před zrcadlem snažila postavit na palec, jako to dělají opravdové baletky v Národním divadle, ale když už se jí to konečně podařilo, vždycky ztratila rovnováhu a musela se chytit stěny nebo stolu. Většina holek ovšem tančila v obyčejných cvičkách. Podle Mobi to nevadilo. Říkala, že nejdůležitější je cítit hudbu.

Teď je Mobi všechny přizvala ke klavíru, k němuž už usedl korepetitor, odklopil víko a jeho prsty se rozběhly po klávesách. Všechna děvčata položila dlaně na boční stěnu klavíru, aby vnímala vibrace. Ola se přitiskla ke klavíru celým tělem. Hudba vstupovala do jejího těla v podobě rytmického pulzování, které ji naplňovalo radostí a vzbuzovalo v ní chuť tu radost hned přenést do tanečního pohybu.

Dívky se teď rozestoupily po parketu a s očima upřenýma na Mobi, která jim předcvičovala, se daly do tance. K Ole několik metrů od klavíru doléhaly vibrace slaběji, jako jemné chvění ve vzduchu a v podlaze, ale teď se k nim přidal i rytmus pohybu ostatních dívek. Při otočkách jejich sukně vířily ve vzduchu a prsty se třepetaly vysoko nad hlavami. Když se jim dařilo, měla pocit dokonalého souznění.

Máma s tátou ze začátku kroutili hlavou, když jim řekla, že chce chodit do tanečního kroužku: „Jak chceš tancovat, když neslyšíš?“ A ještě víc se divili, že neslyší ani Mobi Urbanová, jejich učitelka, a přitom sama dokonce umí hrát na klavír. Ale to bylo už dávno. Od té doby ji už několikrát viděli vystupovat a pochopili, že jsou i jiné způsoby, jak vnímat hudbu a těšit se z ní.

Ola se na chviličku přestala soustředit, nevšimla si, že hudba už skončila, a tančila ještě chvíli i poté, co se ostatní dívky už zastavily, než ji její kamarádka Blanka vzala za ruku a ukázala na Mobi, která je už svolávala zpátky ke klavíru.

S Blankou se seznámila už dávno, hned první den, když ji tatínek kdysi dávno přivedl do internátní školy pro hluchoněmé.

Hluchoněmí – tak jim ostatní říkali. Až později pochopila, jak je to slovo legrační a nepravdivé. Děti ve škole totiž vůbec nebyly němé. Povídaly si pořád, když se učitelé nedívali, pomocí rukou a gest. Hned první přestávku ve vyučování Ola zjistila, že děti mají vlastní jazyk, daleko propracovanější než jednoduché posunky, s nimiž se domlouvala doma se sestrou a s rodiči. Překvapilo ji, jak rychle mu přicházela na kloub, šlo jí to úplně samo od sebe, bylo to mnohem snadnější než snažit se odezírat, co ostatní lidé říkají pusou. Brzy dokázala po vyučování i na procházkách v parku vést s Blankou dlouhé rozhovory.

Před učiteli ovšem znakový jazyk používat nesměli. Ve třídě museli sedět s rukama za zády a jen sledovat, jak ústa vyučujícího artikulují nová slova. Každé slovo napsal na tabuli, oni si ho opsali do sešitu a pak ho museli číst nahlas, i když často nerozuměli jeho smyslu.

Jednou třeba učitel napsal slovo *Vánoce*.

Ola věděla, co to je. Vánoce jsou, když se doma objeví zelený smrček z lesa, s maminkou na něj rozvěsí ozdoby a potom mají dobrou večeři a pod stromečkem si rozbalují dárky. S tatínkem se chodili podívat na velký loretánský betlém,

takže znala i příběh o malém miminku, které se narodilo právě na Vánoce, a protože jeho rodiče byli moc chudí a bydleli ve chlévě, ostatní lidé mu přinesli různé věci.

Ve škole pro hluchoněmé ale zjistila, že některé děti smysl Vánoc nechápou. Nevěděly, proč najednou v jídelně stojí strom a jeptišky, které se o ně na internátu starají, rozvěšují zvláštní výzdobu. Dostaly dárky, ale netušily proč. Byla to pro ně jedna z těch mnoha zvláštních věcí, které se děly náhle a bez vysvětlení a ostatní je měli za samozřejmé.

Jako tenkrát na konci zimy, když uprostřed vyučování najednou museli utíkat do sklepa. Někteří kluci se smáli, mysleli, že to je hra, ale Ola cítila ve vzduchu divné napětí. Učitel mával rukama, ať si pospíší, školu rozvibroval dupot mnoha desítek nohou a všichni se tlačili na schodech, až se ocitli v podzemní místnosti osvětlené jen slabou žárovkou. Vyučující vypadali vyděšeně, a dokonce děti nepeskovali za znakování. Pak se najednou celý svět otřásl. Ze stropu spadlo trochu omítky. Podlaha, zatuchlý vzduch, trubky na stěnách, žíněnky, na kterých seděli, všechno sebou škublo v sérii hrozivých zachvění. Jako by okolo školy chodil nějaký obr. Žárovka zhasla a děti ve sklepě zachvátila panika, strkání, dupot. Blanka křečovitě svírala její ruku, aby se navzájem neztratily. Když se zas rozsvítilo, některé děti ležely na podlaze v bezvědomí.

O něco později toho roku, to už bylo jaro, uviděli na procházce v ulicích zvláštní pásové vozy s hlavněmi a zdálo se, že se všichni radují.

Osvobození. Mír, napsal učitel na tabuli. Nevěděli přesně, co to znamená, ale chápali, že to je dobré.

Před začátkem dalšího tance se Blanka dotkla Oliny ruky a nenápadně pokynula hlavou nahoru k balkonu. Ola vzhlédla. Zas tam seděl ten kluk. V posledních týdnech nevynechal žádnou jejich taneční lekci, vždycky byl na balkoně a kreslil si do náčrtníku. Pokud se zrovna neskláněl nad papírem, Ola občas zachytila jeho pohled. Zdálo se, že se dívá jen na ni. Byla z toho

celá nesvá, ale když viděla, že opět hledí do bloku, dokázala se uvolnit a představovala si, že tančí jen pro něj, jako by byla na jevišti opravdového divadla a každý její krok sledovalo kruhové světlo reflektoru. Ladně kroužila vzduchem dlaněmi a propínala špičky jako skutečná baletka.

Odhodlávala se, že mu na konci lekce zamává, ale když hodina skončila a holky utíkaly převléknout se do šatny, kluk z balkonu zmizel. Venku před vchodem Ola zalapala po dechu překvapením: čekal tam, opíral se o zábradlí a zubil se na ni. Blanka na Olu mrkla, rychle se s ní rozloučila, připojila se k ostatním děvčatům a chichotala se s nimi na zastávce tramvaje, jež je měla odvézt do internátu.

„Ahoj. Hezky tancuješ. Můžu tě doprovodit?" řekl jí ten kluk. K jejímu úžasu to neřekl pusou, ale znakovou řečí. Až doteď si Ola myslela, že znakový jazyk ovládají jen děti v jejich internátní škole, že je to jejich tajná řeč. Mobi ji sice uměla také, ale Mobi uměla snad všechno, to se nepočítalo.

„Jak to, že umíš znakovou řeč?" zeptala se a kluk jí vysvětlil, že se ji naučil v jiném ústavu pro hluchoněmé. Byl tam ale jen krátce, protože jeho matka si přála, aby chodil do školy pro slyšící děti. Protože uměl dobře odezírat, ve škole se mu dařilo a pak dokonce vystudoval výtvarnou školu, kde se naučil kreslit.

„Takže jsi malíř?" ptala se Ola.

„Ne, pracuju ve studiu animovaného filmu. Někdy ti to tam ukážu, jestli chceš."

Jmenoval se Boris. Procházeli se prosluněným červnovým parkem až do chvíle, kdy se Ola musela vrátit na internát. Při rozloučení u brány ústavu jí Boris řekl: „Pamatuj si, že odteď jsi zadaná. Ty budeš moje."

Ola se rozesmála a odsekla, že je asi blázen. Vždyť je jí teprve patnáct!

Povídat si s Borisem nebo s kamarádkami z internátu bylo snadné. Ola vždycky věděla, na čem je, každý dával jasně

najevo, co cítí, a říkal, co si myslí. S holkama v učilišti pro švadleny, kam po prázdninách nastoupila, to bylo mnohem složitější.

Pracovaly v dílně, kde se učily stříhat látku podle vzorů z tenkého papíru a špendlit ji na krejčovskou pannu. Olu ta práce moc nebavila, ale švadlena bylo jediné povolání, které se neslyšícím dívkám nabízelo. Chápala, že si nemůže vybírat, každý nemá takové nadání ani takové štěstí jako Mobi nebo Boris. Nakonec by si šití třeba i oblíbila, ale mezi slyšícími učnicemi se cítila pořád jako na trní.

Když na ni mluvila mistrová, strašně otvírala pusu, protože si myslela, že Ola jí tak bude líp rozumět, ale mělo to přesně opačný účinek. A kdykoli se mistrová obrátila zády, spolužačky se naklonily k sobě, něco si šuškaly a zakrývaly si přitom ústa dlaní, takže Ola netušila, co říkají. Cítila jenom posměšné pohledy, které občas zalétly jejím směrem. Nebo si to jen vymýšlí? Možná je zbytečně podezíravá. Ale nikdy mezi nimi nevěděla jistě, na čem je.

Jindy sice rozuměla jejich slovům, ale stejně nechápala, jak to myslí.

„No to je výborný, fakt paráda," prohlásily třeba, když jim mistrová oznámila, že musejí v dílně zůstat o hodinu déle. Ale tvářily se přitom úplně jinak, z jejich výrazů a řeči těla bylo jasné, že nemají radost. Anebo používaly výrazy, které Olu pokaždé zmátly: „epes rádes", „je to takovej pásek", „ostříhanej na emana", „sejdeme se pod ocasem".

Dělala, že rozumí, a smála se s nimi, aby se sama nestala terčem jejich posměchu, ale v jejich přítomnosti stále kráčela pochybným terénem, kde se jí kdykoli mohla propadnout půda pod nohama. Boris jí na společných procházkách spoustu věcí vysvětloval. Od něj se dozvěděla, že „epesní" je skvělý, „pásek" je kluk, co se výstředně obléká, „eman" je účes s vlasy vyčesanými do čupřiny a „pod ocasem" znamená u sochy koně na Václavském náměstí. Vzal ji i do studia, kde pracoval se svými bratry a rozkresloval obrázky

pro animované filmy, a Ola fascinovaně sledovala, jak se nehybné postavičky z jeho obrázků dávají na promítacím plátně do běhu nebo do tance. Cítila se s ním v bezpečí, šťastná a svobodná.

Když oslavila osmnácté narozeniny, Boris ji požádal o ruku. „Chtěl bych tě představit mámě," řekl.

O své matce vyprávěl často. Jak díky ní už před nástupem do školy uměl číst a psát, takže ve škole pro hluchoněmé se při vyučování nudil a přeřazovali ho do vyšších a vyšších tříd. Jak se maminka zděsila, když za ním na Mikuláše přijela do ústavu a zjistila, že mluví znakovou řečí. Okamžitě ho ze školy vzala pryč, najala mu domácího učitele, později ho dala do školy pro slyšící a pyšnila se, že se mu tam daří.

„Před maminkou nesmíme znakovat," upozornil ji Boris, když stoupali po schodech k jejich bytu.

„To je jak u nás ve škole," smála se Ola. „Taky budeme sedět u stolu s rukama za zády?"

Ale když vstupovali do předsíně, do níž se z kuchyně linula vůně pečeného kuřete, padla na ni tréma. Co když jí nebude rozumět?

„Ráda vás poznávám, Olgo," přivítala ji vysoká štíhlá žena s vlasy sepnutými do přísného drdolu a podala jí ruku. Ola si v první chvíli oddechla: Borisova maminka měla tenké rty nalíčené červenou rtěnkou a artikulovala s dokonalou přesností, jako učitelé ve škole.

„Oběd bude hned," řekla a usadila je v obývacím pokoji k velkému stolu s ubrusem s bílou dírkovou výšivkou. Ola neklidně přejížděla očima po příborníku z leštěného tmavého dřeva, na němž byly vystaveny fotografie Borise a jeho bratrů, po rozlehlé knihovně a obrazech ve zlacených rámech. Najednou viděla Borise v jiném světle, představovala si jeho dětství v tomhle vznešeném světě plném knih, obrazů a porcelánových sošek, skoro jako na zámku. Ona měla šest sourozenců, u nich doma to nikdy nebylo takhle uklizené a nazdobené, pořád někdo do někoho strkal a celý

byt se otřásal dupotem. Svírala si dlaně pod deskou stolu, až jí zbělely klouby na hřbetech rukou, aby jí to náhodou neujelo.

Když Borisova maminka odběhla do kuchyně, přece jen jí to nedalo a ztuhlýma rukama rychle Borisovi znakovala: „Je to tu moc krásný. Ale bojím se, že se tvojí mámě nelíbím. Vypadá, že je přísná."

„To jen tak působí navenek. Počkej, až ji líp poznáš," pousmál se Boris a pohladil ji po předloktí.

Vtom se jeho matka zjevila ve dveřích: „Já vás vidím!" artikulovaly její rty.

Ola s úlekem strčila ruce zpátky pod stůl, Boris se rozesmál.

„Ta posunčina je hrozný zlozvyk," řekla jeho matka. „Můj syn ji naštěstí nepotřebuje. A vy přece také umíte odezírat. Nemusíte mávat rukama jako hotentot."

Opravdu to bylo jako u nich ve škole. Učitelé očekávali, že děti budou odezírat i o přestávkách, když si povídaly mezi sebou. Jakmile je načapovali při znakování, na hlavě přistál pohlavek, někdy dokonce musely zaplatit pokutu padesát haléřů.

Ola sklopila oči k bílé výšivce na ubrusu, ale hned zase poslušně vzhlédla, protože Borisova matka pokračovala: „Víte, Olgo, stálo mě to hodně sil, ale vždy jsem dělala všechno pro to, aby můj syn navzdory svému postižení mohl vést normální, důstojný, plnohodnotný život."

Ola cítila, jak jí zrudly tváře ponížením. Až dosud ji nenapadlo, že její život je nenormální a nedůstojný. Boris jí pod stolem stiskl ruku.

„Promiňte," řekla a odběhla do koupelny. Před zrcadlem si rychle setřela slzy, které se jí hrnuly do očí. Teď Boris určitě pochopil, že pro něj není dost dobrá. Měla by se rovnou sebrat a odejít.

Pak v zrcadle uviděla, že se dveře koupelny pootevřely. Boris vstoupil dovnitř a pevně ji sevřel v náručí.

Všechny pohledy se upíraly na ni. Ola procházela uličkou mezi řadami svatebčanů, zavěšená do tatínka. Věděla, že jí to sluší. Měla bílý klobouček se závojem, v krejčovském salonu jí holky ušily saténovou halenku s mašlí a krátký tmavý kostýmek. Boris už stál před pultíkem oddávajícího, na klopě tmavého obleku měl přišpendlenou bílou květinu se stužkou. Tatínek ji pustil a usedl do první řady vedle maminky a sourozenců, zastavila se naproti Borisovi, usmáli se na sebe a pak se oba zahleděli na úředníka.

Měl mohutný šedivý knír, takže mu Ola rozuměla trochu hůř. Ale Borisova maminka nepřipustila, aby se svatby účastnil tlumočník do znakové řeči: „To přece ani jeden z vás nepotřebuje!“

Nejvíc se Ola soustředila na to, aby ve správnou chvíli řekla „ano“. Potom je oddávající vyzval, ať si navzájem navléknou prstýnky. Boris v tu chvíli spustil zrak z jeho tváře, takže už nezaznamenal, že oddávající řekl: „Můžete políbit nevěstu.“

„Nedal jsi mi pusu,“ vytkla mu až v autě, které je odváželo na hostinu.

„No jo vlastně. Jak jsem si to mohl nechat utéct? Můžu to hned napravit?“ smál se Boris a přitáhl si ji k sobě.

V sále restaurace všichni usedli u dlouhého stolu pokrytého bílým ubrusem. Po přípitku Ola zahlédla, že ke klavíru usedl pianista a jeho ruce se rozběhly po klávesách. Věděla, že ke svatbě patří i sólo pro ženicha a nevěstu. Teď svatebčané tonuli v rozpacích, jak se vypořádat s tím, že ženich a nevěsta hudbu neslyší. Tatínek na ni starostlivě pohlédl, Borisova matka stiskla rty do tenké čárky a pohrávala si s nožkou své skleničky, pár dalších lidí těkalo pohledem po stole.

Ola vstala a vzala Borise za ruku. Dovedla ho ke klavíru a ukázala mu, jak položit ruce na jeho horní desku, aby cítil vibrující rytmus, jak to dělala na lekcích Mobi Urbanové. Všichni je od stolu sledovali napjatými a užaslými pohledy. Vnímala, jak hudba prostupuje jejím tělem v harmonických vlnách.